

בית המשפט העליון מגיש: איך להתחמק מתשלום כספים כשהחשבון שלך מעוקל/עו"ד דורון אפיק¹

לפני כחמש שנים לקוח איטלקי של משרדנו זכה בפסק דין כנגד חברה ישראלית שסירבה לשלם את חובה במשך זמן רב. במסגרת הליכי אכיפת פסק הדין הטלנו עיקול על חשבון הבנק שלו וקיבלנו תשובה מהבנק כי אין כספים בחשבון. חודשים לאחר מכן התברר לנו כי החברה, בשיתוף הבנק, מצאה שיטה טובה להתחמק מעיקולים שהוטלו בחשבון – באותו מקרה הצלחנו להטיל על הבנק אחריות והוא פיצה את הנושה האיטלקי. בחודש שעבר, במקרה דומה, נתן בית המשפט העליון גושפנקא לרמאים ותקע מסמר נוסף בארון הקבורה של הכלכלה הישראלית.

אז איך השיטה עובדת? פתח לך מסגרת אשראי בבנק, ופעל בתוך המסגרת בלבד. לדוגמא: פתח מסגרת אשראי של 100,000 ש"ח (מסגרת שכל בנק יאפשר כמעט לכל חברה), משוך מהבנק כסף עד המסגרת (כלומר עד מינוס מאה) והקפד בכל פעם שאתה מפקיד כספים לחשבון למשוך אותם מייד החוצה. ככל שאין לך הפקדות של מעל 100,000 ש"ח, מכיוון שהחשבון תמיד במינוס, העיקול לא ישפיע ותוכל להתנהל כרגיל ולהתחמק "כדין" מנושך.

בעניין בנק מזרחי טפחות בע"מ נ' משה אלבס קבעה כב' השופטת ד"ר מיכל אגמון-גונן כי ניתן לעקל את יתרת המסגרת הלא מנוצלת בחשבון. בית המשפט העליון קיבל את הערעור וקבע כי לא ניתן לעקל את מסגרת החשבון מכיוון שהמדובר בזכות לקבל אשראי שהינה זכות בלתי עבירה. בית המשפט העליון קבע כי "ההחלטה האם ומתי ליטול אשראי מהבנק ובאיזה סכום, נתונה לבחירתו ולהחלטתו של הלקוח והיא תלויה מעצם טיבה בצורכי האשראי שלו מעת לעת." האם אחד מ"צורכי האשראי" המוכרים הם גם הצורך לעקוף עיקול? מפסק הדין נראה שכן.

בית המשפט העליון הבהיר כי הוא ער לכך שמשמעות הדבר היא שהלקוח יכול לעקוף את צו העיקול בשיטה המתוארת מעלה. בית המשפט לא דן בנושא מכיוון שלא נדרש לכך אך קבע, כי קבע כי ככל שלדעת מי מהנושים התנהלות הלקוח מאפשרת העדפת נושים פסולה כמשמעות הדבר בידי חזלות פירעון, יכול הנושה לפעול כנגד הבנק במקרה כזה. אך מה קורה כשהחוב (כרוב החובות במשק) אינו מצדיק כלכלית הפעלת עורכי דין לניהול הליכי חזלות פרעון?

באותו מקרה נקבע במפורש כי הבנק איפשר למשוך מעל 80,000 ש"ח מהחשבון ה"מעוקל" שהיה ביתרת חובה, אך למרות זאת נמנע בית המשפט העליון מלקבוע כל ממצאים כנגד הבנק, שקיבל רוח גבית מאיגוד הבנקים שהצטרף להליך. ברגע שהעביר הבנק כספים ללקוחו למרות העיקול, כספים אלה בוודאי אמורים להיות מעוקלים רגע לפני שהוזרמו לחשבון (או יצאו ממנו) ולא ברור מדוע העברת הכספים ללקוח לא יוצרת אחריות לבנק. נראה כי בית המשפט העליון לא שקל כלל נושא זה.

עד שתצומצם ההלכה למקרים בהם לא העביר הבנק כספים ללקוח למרות העיקול, לא נותר אלא להמליץ לכל מי שהוא רמאי מטבעו להמשיך ולא לכבד את התחייבויותיו, לפחות כל עוד החוב אינו גבוה מספיק כדי שהנושה ינהל הליך ארוך ויקר כדי לנסות ולשנות את ההלכה בבית המשפט העליון. החל מינואר 2014 ועד שהלכה זו תצומצם למקרים ספציפיים ביותר, נראה כי בחסות בית המשפט העליון, אל תאמר עוד, אשלים לך בשוטף+כמה שיבוא לי. אמור: אם ארצה, אולי אשלים לך !

¹ עו"ד דורון אפיק הינו שותף בכיר במשרד אפיק ושות' (www.afiklaw.com), מוסמך כעורך דין בישראל ובניו-יורק ומתמחה בליווי חברות, עסקאות בינלאומיות ופיננסיות, לרבות עסקאות מיזוג ורכישה, ומימון ואף מרצה בתחום במסגרת התואר האקדמי במשפטים. עו"ד אפיק בוגר הכשרה של האיחוד האירופי ביישוב סכסוכים בינלאומיים מחוץ לכותלי בית המשפט (גישור ובוררות).